

Modus legendi abbreviaturas in vtroq[ue] iure

Parrhisiis, Millesimo qui[n]ge[n]tesimo octauo

Vel sic breuius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70768](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70768)

In hac forma redacte fuere, verū tñ post hoc sub
anno dñi. M. cc. xvi. Conciliū lugdunēse fuit cele
bratum ab inno. pa. iiii. anno sui pōtificat⁹. ij. in
quo mltas edidit pōstitutiōes q̄s etiā suo tpe sup
decretales cōscripsit. Et iste liber decretales vo
catus diuidit in oñq̄ libros partiales, quoz q̄lis
bet vltērius subdividit ī mltos titulos vel rubri
cas. ⁊ tituli in capla. capla in paragraphos. et hi
interdū in x̄siculos. ¶ Prim⁹ autē liber partialis
decretalium tractat de p̄sonis ecclesiasticis ⁊ ecclē
ministris et de eoz officiis. et quō tales creandi
ordinādi sūt. Et cōtinet titulos. xliij. ¶ Scōs liber
decretaliū ē de iudiciis ⁊ requisitis ī iudicio. Et ha
bet. xxx. titulos. ¶ Tertius ē de vita et honestate
clericoz ⁊ reb⁹ eoz. ⁊ reb⁹ ecclīaz. ⁊ hz titulos. l.
¶ Quart⁹ de spōsalib⁹ ⁊ m̄monijs. ⁊ de ceteris
his annexis. Et cōtinet. xxi. titulos. ¶ Quintus ⁊
vltim⁹ liber ptialis decretaliū est de accusationi
bus de criminibus et de diuersis penis p̄ ip̄s in
fligēdis. Et cōtinet titulos. xli. Quibus ḡ cōputatis
totalis liber decretalium hz titulos vel rubricas
ducētas min⁹ quindecim. hoc est cētum et octua
gintaquinq̄. De quibus predictis nota hos.

Versus.

Prima ministros dat et ritus officiorum.

Altera dat testes. et cetera iudiciorum

Tertia de rebus et vita presbyteroz.

Quarta docet quales sint ritus coniugiorum

Altima de vitis et penis tractat eorum.

Vel sic breuius.

Iudex. iudicium. clerus. sponsalia. crimen.

Hec tibi designāt quod queq̄ volumina signant

De numero titulorum versus nota sequentes
 Bis septem demptis simul vno ferto ducentos
 Qui tituli ponentur infra profaice et metricæ.
 ¶ Hinc sumant exēpla ex decretalib⁹ vbi sic alle-
 gat de sūma trinitate ⁊ fide catholica. Damna-
 m⁹ hoc ita breuiari solet: de sū. tri. ⁊ f. ca. Dāna-
 mus. ¶ Aliud exēplū de electione ⁊ electi prāte
 Dū in cūctis. hoc ita breuiari solet de elec. Cū in
 cūctis. i. i. libro decretaliū sub titulo de electōe in
 ea. qd̄ icipit Cū i cūctis. ¶ Aliud exēplū de fo. cō-
 pe. Si diuigēti. Aliud de vit. ⁊ ho. cle. Et clerici.
 Aliud q̄ cle. v. l. vo. ma. cō. pos. Consuluit. Aliud de
 pe. ⁊ re. Bis vtriusq̄. Alia exempla sic breuiata
 suo mō sūt explicāda vt p̄mū exm̄ et ita de alijs
 ¶ Tertiuū libruū q̄ sextus appellat cōposuit Boni Sextus de
 facius papa. viij. in quo decretales epistolas suo cretaliū a q̄
 rum p̄decessorum. v. l. Greg. x. Innocen. iij. Cle. ⁊ q̄n fuerūt
 mētis. iij. ⁊ alioꝝ cū suis proprijs epistolis recol- pmulgate
 legit in vnū libruū quē sextū appellauit. Nō sic q̄
 ille cū alijs. v. partialib⁹ libris decretaliū in vnū
 volumen sextus cōnumeret. s; q; liber est specia-
 lis post dictos quinq; editus supplens defectum
 diuersorū casuū emergentiū in alijs nō cōprehē-
 sorum. ¶ Et sunt pmulgate cōstitutiones li. vi.
 Anno a natuuitate Millesimo ducētesimo nona
 gesimo octauo. nonis Martij pōtificat⁹ Bonifa-
 cij pa. viij. anno. iij. Diuidit aut̄ sext⁹ eodē mo-
 do in quinq; libros partiales sicut decretales et
 quilibet horū librorū in titulos. ⁊ hi per capitula
 et paragraphos vt supra. Quis in sexto non sint
 tot tituli sicut in decretalibus nec tot capitula
 in titulis. Sed vbi deficit aliquid non plene

decisū in decretalib⁹. id ponit in sexto. Sūt nāq;
mō sumēda exempla de libro sexto vbi sic allega-
tur. De constitutionib⁹. vt aiarū. libro sexto. ⁊ de
rescrip. Statutum. §. cū x̄o. x̄. nullus. li. eo. hoc
sic intelligit. id est in libro sexto sub titulo de cō-
stitutionibus i caplo qđ incipit Et aiaz. Et sub
titulo de rescriptis in caplo qđ incipit. Statutū
in. §. illius capli qđ incipit. Cū vero. in x̄. siculo. nul-
lus libro eodē. ¶ Et sciendū qđ i sexto allegatur
eodē mō vt in decretalibus. hoc solū mutato qđ
in sexto allegādo semp in fine addit. li. vi. ppter
differētias librorū qđ oēs rubrice sexti sunt etiam
in decretalibus. Debet ḡ ad rubricā post caplm
addi libro sexto vt sciatur esse in sexto. Quod si
non additur querit ca. allegatū in decretalib⁹. et
sic errare contingeret ex omissione hui⁹ additio-
nis. libro sexto qđ caplm allegatū in sexto non in-
ueniret in decretalib⁹. Alia plura pnt exēpla su-
mi. vt de iudi. mulieres §. ceterū. ⁊. c. se. li. vi. de
cle. cōiu. c. vnico. §. in ceteris aut. eo. li. De cōcess.
prebē. detestanda li. vi. de cēsi. quāq; eo. li. q̄ sunt
declarāda suo mō. vt supra. ¶ Et hec de t̄tio li.
¶ Quartum librū iuris canonici qui. Clemētine
dicit subaudiēdo cōstitutiōes concepit et edidit
Clemēs papa. v. sub anno dñi Millesimo tricē-
tesimodecimo in consilio vienensi. quod sex mēsi-
bus t̄m durauit. s; ipse clemens morte puentus
ad publicū non perduxit s; post eū Johānes pa-
pa. xxi. cōpleuit ⁊ correxit i quibusdā mutauit et
executioni demandauit. Que constitutiones ita
collecte dicunt Clementine a Clemēte. v. Et fue-
rūt pmulgate Anno dñi Millesimo tricētesimo

Clementis
ne a quo et
quā fuerunt
facte.

sexto. iiii. Kalendas Nouēbris De quovide gl. i
 phemio Clemētinarū in xbo nouēbris 7 i xbo
 pōtificatus. Et scōz io. an. i phemio huius libri
 male dicūt isti q̄ allegant librū septimū. q̄ dicte
 cōstitutiōes nō sūt cōnumerate sub nomie libri
 sed debent intitulari Clemētine vt supra dictū
 est. Et diuidunt Clemētine eodē modo in quin
 q̄ libros iuxta materiam istī versus.

Judex iudicium. clerus. sponsalia crimen.

¶ De qua tractāt sicut decretales et sext^o l3 pau
 ciores cōtineant titulos. et tituli pauciora capi
 tula i quos 7 q̄ rursū diuidunt. Sunt autē ex
 empla taliter in his accipiēda vbi sic allegatur.
 De hereticis ad nostrū in clemētinis. hoc sic bre
 uiatur De here. ad nostrū in cle. id est i constitu
 tionib⁹ clemētinis sub titulo de hereticis 7 ma
 nichieis in capitulo q̄ incipit Ad nrm. ¶ Aliū
 exemplū de reli. 7 ve. sanc. Si dnm. in cle. i. de. re
 liquis et veneratione sanctorū in caplo. Si dnm
 in clemētinis. 7 sic de aliis. Nā hic allgat p oia
 sicut in decretalib⁹ solū eo dēpto q̄ additur hic
 cle. Sicut in sexto addit libro sexto ppter ratio
 nē ibi dictaz. Et potest hec additio pmitti vt sic
 allegādo. Cle. pastoralis. 7 rursū i fi. i. i. clemē
 tinis. in capitulo pastorā. i. 7. rursū i fine illi⁹
 paragraphi vbi dicit. Qui falcē mittit in messē al
 teri⁹ pperā agit. ¶ Et hec de allegatiōib⁹ 7 exē
 plis iuris canonici q̄ ad q̄ttuor libros sufficiant.
 Et vt dicti libri cognoscāt sciēdū q̄ decretū sic
 incipit. Humanū gen⁹ duob⁹ regis naturali vs
 tute 7 morib⁹. Decretales incipiūt. Gregorius
 eps seru⁹ seruoꝝ di. Sext^o incipit Bonifaci⁹ eps.

seruus seruoꝝ dei. Clemētine diuersimode solēt
incipi. Quōq̄ sic. Johānes ep̄s seruus seruoꝝ
dei. Quā nulla iuris sanctio. Quōq̄ sic. Clemens
ep̄s ꝛc. Fidei catholice fundamēto ꝛc. Et anteq̄
veniā ad materiam decreti in distinctionibus et
causis ad rubricas in decretalibus. de libris legū
et allegationibus in eis premitto.

Has enī ciuile v̄l impatoriū q̄d leges
appellat̄ traditū ē nob̄ i mltis ꝛ ḡna
lit. i. iij. voluminib⁹ q̄ dñr libri lega-
les vt sūt. Digestū/codex/īstituta et
autēticū. q̄b⁹ addit̄ liber feudozum.
¶ Prim⁹ ḡ liber iuris ciuilis ē Digestū ꝛtinēs le-
ges ꝛ statuta romanoꝝ. Et cōtinet i se. l. libros ꝛ-
tiales q̄ i trib⁹ voluminib⁹ cōphēdūt. ¶ Primū vo-
lumē ē digestū vet⁹ q̄d hz xxiij. libros partiales.
Scdm̄ infortiatū ꝛ hz xxiij. libros partiales.
¶ Tertū digestū nouū q̄d. xij. hz libros ꝛtiales
q̄b⁹ cōnumeratis erūt. l. libri ꝛtiales. Et vocat̄ di-
gestū alio noīe p̄adectav̄l liber p̄adectarū a pan-
grece. i. totū latie ꝛ dicta doctrina q̄si ibi sit tota
doctrina oīm iuriscōsultoꝝ oēs disputationes et
decisiones legitimas in se cōtinens vt d̄: in. l. ij.
C. de ve. iu. enu. §. cū oīa. Et liber digestoꝝ ē col-
lect⁹ ex veti iure q̄d ab v̄be romana cōdituma a
t̄p̄e romuli vsq̄ ad t̄p̄s iustiniāni ip̄eratori fere ꝛ
mille ānos ꝛ trecētos ꝛfuse statutū fuit ꝛ extēde-
batur in duo pene milia librozū ꝛ decies centena
milia ꝛsuū. i. pagaphoꝝ r̄nsoꝝ vt habet̄ i para-
grapho cū oīa ꝛallegato. ¶ Vocat̄ aut̄ nomie di-
gestū qz oīa decidēda ibi digerunt̄ ꝛ dissoluuntur
¶ Scribit̄ etiā ꝛ duplex. ff. ꝛ moꝛē oīm libroz̄ le-

gallū Cū nulla lra sponat i hoc noie digestū pō
 vt aiunt qdā qz p duos ipatores qz quis frederi
 cus noiabat postea maturi⁹ rumiatū est r dige
 stū / a qz impatoz qlz noie sūpta ē pma lra f. r. c.
 Alij dicūt esse arbitrariū nec oiz rōem eē reddē
 dāvt i. l. nō oiz ff. de legi. r senatuscon. ¶ Infor
 tiatū autē dr ab in. i. valde r forte qz multū for
 tes leges in eo sūt. vel qz dispositiones vltimaz
 voluntatū i illo sunt.

Unde versus
 Sum liber en fortis disponens vltima mortis.

Et clausis portis ne discat lector in ortis.

At hī in pīcipio ifortiatū i gl. vbi ēt dr de noib⁹
 disputare relinquif ptinacib⁹ scōz tullū et noia
 magistralia sūt iō de eis nō ē disputādū sufficit
 saltē qz attēdat qd i libri dicat scōz. Senecā. Cū
 Qui vult seruare sanctorum singula festa

Non poterit clare cum codice scire digesta.

Et nota qz qn i digesto veti infortiato v l digesto
 nouo allegat aliqs text⁹ tūc pīo ponit nomen li
 bri nō ptialis nec veteris noui v l infortiatū / s; di
 gesti in gñe p duplex. ff. postea titulus v l rubrica
 deinde apponitur lex illi⁹ tituli cū sua determīa
 tione v l nūero sequēti. Et si lex est lōga ponit. S.
 p m⁹ vel scōz vt respōsū primū scōm rē. Exm in
 digesto sic allegat. ff. de dā. infe. l. Si finita. S. si
 qs aut qd ita breuiatū tñ valet id est in libro di
 gestoz sub titulo de dāno infecto. In lege q incl
 pit Si finita in. S. si qs aut illius legis. ¶ Aliud
 exm. ff. ad le. ro. de ia. l. nauis. S. Cū autez. i. ff. ad
 le. rē rodīā de iactu i lege i nauis i. S. Cum autē.
 ¶ Aliud exemplū. ff. si quadru. pau. fe. di. l. i. S.
 Cum arietes. id est. ff. in rubrica. Si quadrupes

pauperiē fecisse dicat lege p̄ma in. §. Cū arietes
¶ Itē. ff. de vi rvi ar. l. i. §. vi vi. i ff. sub titulo de
vi rvi armata in lege p̄ma rē. r sic de alijs.
¶ Scōs p̄ncipalis liber iuris ciuiliū d̄r Codex q̄
continet statuta sanctiōes. r diuersa p̄cepta im-
peratorū q̄uis cōiter loquēdo Codex dicat q̄libet
liber in se habēs diuersos libros p̄tiales. Fuerūt
tñ āte t̄ps iustiniani ipatoris tres codices. s. Co-
dex Gregorian⁹ Hermogenian⁹ Theodosian⁹.
Ergo diuus Iustinian⁹ volens circa hoc adhibe-
re remediū direxit animū suū ad constitutiones
impiales antea cōfusas in luculentā cōsonātiā
redigēdas vt i. phemio isti. §. r cū sacratissias rē.
Et de istis trib⁹ codicib⁹ extranagātib⁹ fecit fie-
ri vnū codicē quē suo felici noīe ititulauit Codicē
iustinianū vt ptz i. phe. Codicis i cō. de no. co.
sa. in prin. r scribit p. C. magnū q̄ ē p̄ma l̄ra hui⁹
noīs Codex. Diuidit autē i rii. libros p̄tiales quoz
vltimi tres lōge post p̄mos nouē p̄positi sūt. Et
vltimi tres raro legūt a doctorib⁹ In p̄mis autē
ix. libris Codicis allegat suo mō sic i. ff. p̄mo po-
nēdo nomē libri codicis deīn titulū. postea legez
cū suo p̄nci. vel nūero. exēplū accipe sic allegans
C. de prescriptio. xxx. vel xl. an. l. si q̄s. §. pe. id est
in libro codicis sub titulo de p̄scriptiōib⁹. xxx. vt
xl. annoz in lege Si q̄s in. §. penultio. Aliis exē-
pla. C. de sacrosac. Sācim⁹. in fi. C. de transac. l.
vt r̄isū. C. de ve. u. emu. l. ij. §. si quid in tanta rē.
Que sunt oīa extensis rubricis declarando. In
vltimis tñ tribus libris hoc refert q̄ in fine alle-
gationis addit numer⁹ libri vt alleganda C. de
iure fisci. li. x. C. de murilegulis et gyrenarchijs

l.ij. l. xi. C. de digni. l. si vt ppōnis l. xij. Si r de
 al. Et ē mag' necessariū q̄sdā titulos pleni⁹ scri
 bē q̄ sūt in his libris tribus valde rari r inusita
 ti tituli q̄ nō frequētant̄ in scolis legendo sicut
 alij libri. ix. codicis. Et volūt aliq̄ dicē q̄ i codice
 allegatur non sit necesse addē. l. dicēdo sic. C. de
 iudi. l. pperādū s; simplr dbeat dici de iudi. ppe
 rādū in hoc addito lege nisi eēt lex p̄ia. ij. iij. vel
 penul. vel anpe. Tūc em̄ oporteret addi. l. p̄ma.
 ij. vel penul. rē. S; siue hoc i toto seruet̄ siue nō
 nō ē magnavis. Itē iterdū i codice allegat̄ autē
 tica q̄ ē i ātīquo iuri supaddita r icorpata vt. C.
 de epi. r cler. autēti. S̄nalit̄. i. i codice sub titulo d
 epis r clericis i autē. ibi icorpata q̄ icipit S̄nalit̄
Tertius principalis liber vocatur. Autēticū
 in nūero singulari r autētica autēticoꝝ in plura
 li. Et sunt autētica quedā excerpta quasi sum
 mula libroꝝ supradictōꝝ Et diuidit̄ iste liber in
 ix. collationes quaz̄ quelibet subdividit̄ in titu
 los. Tituli autē subdividunt̄ nō i leges s; i para
 graphos. r q̄n ex autētico allegat̄ aliq̄s text⁹ pre
 mittitur p̄mo nomē libri cū p̄positione in deide
 ponit̄ titulus postea subiūgit̄ paragraphus cū
 ipi⁹ inceptiōe. r i fi. ponit̄ quota collationis quā
 uis em̄ collatio naturaliter p̄cedit̄ paragraphū
 qui in ea cōtinet̄. tñ collatio cū sua q̄ta cōsuevit
 vltio allegari licet etiā iterdū omittat̄ Exēplū
 sumat̄ sic allegādo In autē. de lenonib⁹ s. faci
 m⁹ colla. iij id est i libros u volumie autēticoꝝ
 sub titulo de lenonib⁹ i pagrapho q̄ icipit. San
 cim⁹. sub collatiōe tertia. **A**liud exēplū in au
 tē. de triē. r semis. s. Considerem⁹ col. iij. id est in

autentico de triete et semisse. in §. considerem. et.
¶ Itē in aut. vt diu. iuli. subscript. ha. g. quel.
§. i. col. viij. iā ēi hoc libro sub titulo vt diuē ius-
siones subscriptionē hab. at gliosissimi qstor. et.
¶ Et nota dīam iter autēticū et autētica. Iā
autēticū ē liber pncipal' vlt' volumē de q' iaz mētio
fctā ē. S; autētica ē lex vna vlt' pagaph' i corpa-
tus i libro. L. et allegat' hoc mō sicut etiā p'dictū
ē in libro. C. i. aut. mltomag. C. de sacros. ec. et.
¶ Est aut' in corp' iur' ciuili' vltra predictos li-
bros liber feudorum qui alio noīe d' collatō dec-
ma. Et diuidit' in duos libros p'tiales quoz quibz
subdiuidit' i titulos. et isti in capla et pagaphos
¶ Aut' exēplarit' dicat' i allegatiōe illi' libri p'imo
ponitur nomē libri postea titulus deinde caplin.
et §. vt sic allegādo i libro feu. alias et coius in vsi.
feu. de phi. feu. alie p' fri. ca. i §. hoc edictali. Et
hoc breuiatū sic itelligit'. i. i vsibus feudoz quilibet
etiā collatio. x. d'. Sub rubrica de phibita feudi
alienatiōe p' fridericū i ca. i. et pagapho allega-
to. Et ē necesse apponē p' frid. ricū ad dīaz alte-
ri' tituli i eodē li. de phi. feu. alie. p' lothariū pōt
etiā nomē libri vltio loco subiūgi vt in hoc exem-
plo. Qui mo. feu. amit. c. vnico §. rurs' i vsi. feu.
i. in rubrica qb' modis feudū amittat' ca. vnico.
in §. rursus i vsib' feudoz. Etiā iterduz allegat'
collatiōe decima sic breuiando col. x. qz iste liber
post. ix. collatiōes autēticoz edit' ē. Alia pnt ac-
cipi exēpla multa. De feu. mar. du. et co. i. de feu-
do marchie ducat' comitat'. De inuel. i mā. fa.
i. de inuestitura i mācū facta. De mili. vasal. qui
contu. est. i. de milite vasallo qui contumax est.

Qua. va. iij. de domi. fid. i. q. l. i. q. l. i. t. r. v. assalus iurare
 debeat dno fidelitate. Et ita oib' alijs extēdēdo
 S. et abbreviādo rubricas cū subiūctione tñ ca. r.
 S. i. q. cōtinet auctoritas v' text' allegat'. r. hec
 de libro feudoꝝ. ¶ Quart' liber p̄cipalis dicit
 instituta v' institutiones i nūero plurali. Et diuidit
 i q̄tuor libros p̄tiales q̄ sūt i t̄roductorij in alios
 libros legales imo deseruiūt etiā canonib' in q̄
 tum declarat significatiōes terminoꝝ i iure v'st
 taroꝝ q̄ multū vtilēs sūt icipiētib' tanq̄ ostium
 in domū in ius p̄bētes i t̄roitū. Quare cōsultū
 est oib' quasi modo genit' pueris et adult' lac
 turis cōcupiscētibus p̄ institutionū dogmata sua
 p̄maria sumere nutrimenta vt iustiniāni doctrina
 p̄abula informati mereantur vtriusq̄ iuris sc̄
 ctioni securi' iherere. Que ab eodē xp̄ianissimo
 iustiniāno i p̄eratore sūme cōmēdata validat fir
 mat ac roboratur. vt p̄ in p̄he. insti. S. quas ex
 oib'us. Nullus ḡ tā p̄sumptuosus existat q̄ sine
 institutiōnū doctrinis ad iuriū r̄ maxie ciuiliū
 sublimitate cōscendere attēptet. Quā ex alto ir
 remediabiliter corruūt qui volare satagūt ante
 q̄ pennas assumant. Juxta illud fausti in liuia.
 Dū regeret phaeton vetitos temerarius axes.
 Decidit a summo lapsus ad ima polo.
 Gradati ei faciēdus ē ascēsus. l. vt gradati. ff. de
 mune. r̄ hono. Nec ardua p̄mo sūt a iuuenibus q̄
 rēda de isti. r̄ iij. S. his itaq; r̄ in. l. ij. S. rōa aut. ver.
 vt rud' aim' studiosi r̄ c. L. de ve. iij. eni. vñ idem
 faust' v's. Dū puer audaci nimium petit ardua
 cursu. Fcarus in vitreas precipitatur aquas.
 fuit autē hic liber de mādato iustiniāni impera

toris / qui etiã digestũ cõposuit / edit⁹ post dige-
stum ⁊ post p̄mã cõpositionẽ codicis an̄ tñ sc̄di co-
dicis quẽ nũc habem⁹ cõpilationẽ p̄ magnificũ
magistrum tribunianũ questorẽ sacri palatij sui
cũ theophilo ⁊ dorotheo virj illustrib⁹ vt in prin-
cipio institutionũ b̄. Et h̄mõi libri p̄tiales subdi-
uidũtur vlteri⁹ i titulos ⁊ hi pagraphos non in
leges nec in capitula ⁊ pagraphi interdũ bñ lon-
gi sunt in versiculos. In allegatiõib⁹ aut̄ huius
libri tal̄ mod⁹ obseruat̄. q̄ p̄mo liber notat post
ea rubrica deinde pagraphus cũ x̄siculo. Exẽpl̄
gr̄a insti. de iust. ⁊ iu. s. i. id ē in li. institutionũ sub
rubrica de iusticia ⁊ iure i. s. i. illi⁹ rubrice. Aliud
insti. de iu. na. gen. ⁊ ciui s. quotiens. i. instituta de
iure naturali gentiũ ⁊ ciuili pagrapho allegato
Itẽ insti. de here. insti s. hereditas. i. de heredib⁹
instituedis s. q̄ incipit hereditas. ⁊ sic de alijs exem-
plis accipiendũ ē. Et hec de noib⁹ diuisiõib⁹ et ex-
emplis iporũ libroꝝ legaliũ p̄ nũc sufficiãt. vt tñ
plenius noscant̄ hi libri nota q̄ digestũ vet⁹ sic i-
cipit. Iuri operã daturũ pri⁹ nosse opz vñ nomẽ
iur⁹ descēdat nisi incipiat̄ a p̄hemio qđ sic i cho-
tur oẽz toti⁹ reipu. n̄re sanctionẽ Et p̄m⁹ titulus
est de iusticia ⁊ iure. Infortiatũ x̄o sic incipit. Do-
tis causa semp̄ vbicq̄ est p̄cipua ⁊ primus titulus
est soluto matrimonio quẽadmodũ dos petatur
Sed digestũ nouũ incipit hoc edicto p̄mittitur
vt siue iure siue iniuria fieret opus p̄nũciationẽ
inhiberetur. Et primus titul⁹ de noui operis nũ-
ciatione. Codex incipit. Cũctos populos Et pri-
ma rubrica ē de sum. tri. ⁊ fi. ca. Premittit̄ etiaz
prohemii. Hec que necessario. Autẽticũ incipit

Occupatis nob̄ circa toti⁹ re. p. curas. Et est pri-
ma rubrica. Si heres solue legatū noluerit. De-
cima collatio q̄ etiā liber de v̄sib⁹ feudoꝝ d̄r sic i-
cipit. Q̄ de feudo tractaturi sum⁹ videam⁹ p̄io
q̄ feudū dare p̄nt. Et p̄ia rubrica ē de his q̄ feu-
dū dare p̄nt ⁊ q̄r acq̄rat ⁊ retineat. ¶ Instituta
Xo sic icipiūt Impatoriā maiestātē n̄ solū armis
decoratā: s; etiā legib⁹ oportet eē armatā ¶ Illo
tādū etiā est q̄ i toto corpore legū sūt quicq; volu-
mina. tria digestoꝝ de qb⁹ supra dictū ē. vnū codi-
cis. ⁊ nō cōtinet nisi nouē libros ⁊ vocat̄ Codex. ⁊
est q̄dā liber paruū volumen appellat⁹ cōtinēs ē
se aliquos p̄dictoꝝ totaliū ⁊ aliquos partialium
videlz insti. autenti. Usus feudoꝝ ⁊ tres vltimos
libros codicis. s. x. xi. ⁊ xij. qui raro legi consueue-
rūt et titulos habent plerosq; rarissimos.

D Remissis itaq; noib⁹ ⁊ diuisionib⁹ li-
broꝝ vtriusq; iur⁹ cū modis allegā-
di i ip̄is. Hūc p̄ facilliori lectura te-
xtuū glosaꝝ ⁊ doctoꝝ tā i iure cano-
nico q̄ i iure civili subdent̄ aliq̄ nō-
nullis tñ q̄ oli fuerāt omīssa sup̄additis. Primū
igif tene istā r̄lam q̄ q̄cūq; l̄raꝝ alphabeti pona-
tur sola i testib⁹ iuris maxie canonici s̄ḡt nomē
ppriū viri vel mulieris. Exēplū de testi. c. ex parte
A. i. ade v̄l anthoni. de of. delec. c. v. ⁊ g. id est pe-
tri ⁊ guillermi. S; ⁊ aliqñ i textib⁹ iuris civilis iue-
niūtur l̄re sole. vt. L. magnū. i. Caius. L. i. Veli⁹.
L. i. Titi⁹. ⁊ sic de alijs. Verūtū vt in istaz abbre-
uiaturaz lectura ordiate. pcedat cōsonū videbit̄
p̄m l̄raꝝ alphabeti ordinē eas declarare. Incipi-
amus igif ab hac l̄ra a. sup̄ quā tales iueniūtur

In iuris canonici textibus abbreviature
Ap. se. le. i. apostolice sedis legatus.
Ap. re. i. appellatione remota
Ap. ob. re. i. appellationis obstaculo remoto
Ad. n. pre. i. ad nostram presentiam.
In iure civili raro inveniuntur iste abbreviature,
sed in glosis utriusque iuris inveniuntur huiusmodi
Ar. i. argumentum.
Aut. i. autenticum vel autentica secundum distin-
ctionem predictam in declaratione quarti libri iu-
ris civilis. Item in superscriptionibus canonum et
legum ponuntur abbreviature Exemplum in iure
canonico in volumine decreti.
Ambro. i. ambrosius scilicet sanctus.
Anasta. i. anastasius et sic de similibus. Exemplum
in alijs voluminibus.
Alex. i. alexander papa.
In iure autem civili primo in voluminibus digestorum
Alphe. i. alphenus iurisconsultus.
Affri. i. africanus iurisconsultus.
Sed in superscriptionibus. L. ponitur ista littera
a simplex Exemplum sic ponitur.
Idem a vel sic Idem aug. et significat Idem au-
gustinus quandoque autem ponitur duplex sic. Idem
aa. id est Idem augusti.
Nomina autem doctorum quorum nomina inci-
piunt ab a habes aliquos qui sequuntur.
Az. i. azo. et ponitur aliquando in glosis iuris ci-
vilis. Iste azo fuit preceptor Accursii glossatoris
iuris civilis et fecit summam in legibus ex qua exami-
nandi sumunt continuationes rubricarum et ut testatur bal.
in. c. primo in pri. in ti. imperator lothari? i. v. s. feu.

Iste a30 habuit illustre ingenium.

Hic vel accur. i. accursi⁹ glosator legū hic duos habuit filios, vnū nomine francisc⁹ q̄ cognominatus est accursus et fuit acutissim⁹ iuris civilis interpres et qui glosis patris sui multas facit additiones. Alius autē noīe cernotus qui alias fecit additiones quas nunc cernotinas appellamus quaz vna ponit. C. de eden. in. l. prima. Et sic patet q̄ filius potest in iure corrigere patrē suū. l. dedi tibi pecuniā. §. celsus scribit. ver. et refert. ff. de condi. ob cau. In moribus autē vel puidencia secus. vt in auc. de nu. pt. §. sed ita. col. prima. licet possit dari tutor patri ipotēti vel furioso. in. l. ij. ff. de cura. furio. et in. l. is qui et ibi bar. ff. de tuto. et cura. da. ab his. De isto accur. et ei⁹ auctoritate inquit bal. in. l. cū hereditas. L. de po. q̄ auctoritas glo. omēs alias antecellit. Et idē bal. i. capl. dilecti filij de maio. et obe. dicit q̄ accursius fuit vberimus fons iuris civilis et l. l. f. §. necessitate in etia col. C. de bo. que libe. adhereas rationi veritatis id est glosatori et ieternū nō peccabis et vñ de eūdem val. i. lege p̄cibus in ix. colū. L. de ipu. et alijs substi. et in aut. cessante i scda col. L. de legit. here. vbi dicit q̄ in cōsulēdo timet recedere ab opinōe glo. Unde etiā idē bal. i. c. p̄mo i fine de natura successi. feu. in v. si. feu. Ego inquit in dubijs opinonibus multum sequor glosam ordinariā q̄ nō possum adherere meliori. Idem tenuit idem bal. in. l. prima. ff. de vulga. et pupil. substi. et in lege secunda. L. de tene. sen. que sine cer. quāti. Idem etiā secundum ymo. in lege prima in principio. ff. de vulga. et pu. pilla.

Cy. etiam in .l. nam moriturum. **C.** de contrahē
et cōmittē. isti. appellat glosas ydolum suum. et
Jacobus butrigo. in lege p̄ma. **C.** qui pro sua iu
risdic. dicit q̄ vbi cum glo. cōcor. aliquis doctor
illa opinio censetur cōmunis in iudicando. Simi
liter **bar.** in conci. incipiente audinolus prima co
lum. dicit a glo. ordinarijs in cōsulendo non es
se recedendum et **Johan. fa.** in S. Pupillus. isti
de inuti. isti. dicit q̄ opinio glo. et innocen. in cu
ria ecclesiastica adorantur vt ydolum.

De littera A.

Albe id est alberic⁹ scz de rosate qui late dispu
tauit de potestate imperatoris in .l. bene a zeno
ne. **C.** de quadri. prescrip.

Ab. id est abbas quādo simpliciter ponit signifi
cat abbatem antiquum qui alio nomine vocat
lappus de castelliano fi. qui multotiens allegat
a domi. de sanc. gemy. super. vi.

Ab. sic. id est abassculus qui et vocatur panor
mitanus singularis canonista qui commētatus
est super decretalibus.

Alber. i. albertus galeoti permēsis cuius opus
margarita vocatur.

Ala. i. alanus qui multotiens allegat in glosis
bernardi.

Ange. id est angelus de perusio subtilis doctor
in iure ciuili.

Areti. id est aretinus scz angel⁹ de aretio qui co
piosam fecit lecturam super institutionibus.

Alex. de ymo. id est alexander de ymola qui alio
nominē vocatur de tartaginis Finolensis iste fe
cit additōes ad bar. et bal. et multa alia opera sūt